

Список використаних джерел

1. Великоіваненко Г. І., Коляда Ю.В., Шатарська І.Ф. «Цифрова економіка як повеління епохи глобалізації» // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, облік, фінанси та право в умовах глобалізації: тенденції та перспективи», м. Полтава, 12.09.2019, ст. 52 -53.
2. Саух І. В. Цифрова економіка України: сучасний стан, тенденції, проблеми розвитку // Вісник Хмельницького університету. – 2019. – №1. – с. 230 -236.
3. Коляда Ю. В. Адаптивна парадигма моделювання економічної динаміки: монографія. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Київ: КНЕУ, 2019. – 367 с.

*Ніна Євдокимова, к.е.н., доцент, професор
кафедра економічної теорії*

ЦИФРОВЕ ВІДРОДЖЕННЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ОСВІТНЬОЇ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ

Формування доступного освітнього середовища в нашій країні, де кожна особа може навчатись впродовж життя, набуло особливої актуальності в контексті реалізації заходів щодо здійснення Національної Стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. В цьому комплексному документі передбачене створення безбар'єрного простору в усіх сферах життя та для усіх суспільних груп населення. В останні роки перед суспільством постали важливі виклики, відповіді на які надзвичайно ускладнені наслідками повномасштабної війни [1].

З-поміж проблем повоєнного відродження України особливого значення набуває розвиток освітньої системи, що покликана в своєму поступі бути випереджальною стосовно інших сфер економіки. Це стосується, на нашу думку, створенням передовсім безбар'єрних умов для задоволення освітніх потреб великої кількості людей, тих, які з різних причин не змогли реалізувати свої плани щодо навчання в Україні впродовж війни, які поєднуюватимуть відновлення зруйнованої економіки з набуванням фахової освіти, які втратили

роботу за своїм фахом і потребують додаткового навчання, аби повернути фінансову незалежність та успішно реалізуватися у майбутньому.

В нашому Університеті традиційно використовувались різноманітні форми навчання: очна (денна) вечірня, заочна. Впроваджувались актуальні для свого часу види освітньої підготовки: доуніверситетський «робфак», а також курси підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Ефективно працювала Школа підприємництва для підготовки майбутніх бізнесменів до діяльності за ринкових умов, в ній відбулись також проєкти перепідготовки кадрів військових з метою їхньої інтеграції до цивільного життя. Були реалізовані окремі освітні проєкти для студентів заочного навчання з особливими потребами (осіб з порушеннями слуху) та ін. Багато активних громадян отримали другу вищу освіту у форматі очно-заочної та заочної форми навчання в Центрі магістерської підготовки КНЕУ(нинішній Інститут бізнес-освіти). Таким чином, в Університеті накопичений унікальний досвід задоволення освітніх потреб дорослих і молоді через використання різноманітних видів та форм освіти, у тому числі, й особливих, що пов'язані зі створенням інклюзивного освітнього середовища.

Звісно, деякі з перелічених видів і форм освіти з плином часу втрачають свою актуальність, проте більшості колись успішних, а нині істотно модернізованих сучасними інформаційними технологіями формам може знайтись гідне місце в недалекому майбутньому. Йдеться передовсім про заочну форму навчання, яка завдяки ініціації МОН і підтримці Мінцифри недавно мало не потрапила під лезо, так званої, «бритви Оккама». Поки що у Верховній Раді України призупинено цей процес.

Принагідно зауважимо, що рішення про перехід заочної форми навчання на дистанційний формат, на наш погляд, має готуватись дуже виважено, з урахуванням не лише цифрових (технологічних) «плюсів» використання сучасних інформаційних технологій, а й «мінусів» дистанційного навчання, таких, наприклад, як-то: виникнення комунікативних бар'єрів між учасниками в процесі навчання, відсутність «живого» спілкування студента й

викладача, ускладнення соціалізації здобувачів тощо. Водночас завдяки своїй сучасній технологічності дистанційна форма навчання здатна створити безбар'єрний простір можливостей для гармонійного розвитку усіх форм навчання й загалом освітніх процесів у ЗВО. На наше глибоке переконання, заочна форма навчання впродовж багатьох років втрачала свій освітній потенціал через накопичення цілої низки проблем, з одного боку, і несвоєчасним управлінсько-розпорядним реагуванням, ба більше, нехтуванням ними, з другого. Таким чином, глибинний аналіз комплексу проблем заочної форми навчання може допомогти у справі визначення напрямів цифрового осучаснення, організаційної модернізації й удосконалення змісту заочної освіти.

Втрата популярності й формування негативного ставлення до заочної форми навчання в українському суспільстві відбулись впродовж тривалого періоду, в останні півтора-два десятиліття. Аналізуючи причини цієї ситуації, варто передовсім звернути увагу на обставини, зумовлені впливом чинників загального, тобто, екзогенного для освітньої сфери характеру:

- ситуація з COVID-19, яка повністю унеможливила аудиторні контактні заняття зі здобувачами-заочниками, тому відбувся перехід на заняття онлайн з використанням дистанційних технологій навчання, і це було прийнятним рішенням, але могло стати безповоротним;
- повномасштабна війна, яка змістила загальні акценти в організації навчання на віддалені форми, зокрема, заочна форма за змістом процедур ще більш наблизилась до дистанційного навчання;
- недостатня розвиненість цифрової інфраструктури, яка спостерігалась в останні десятиліття, і функціональність якої в багатьох регіонах України значно знизилась з настанням повномасштабного воєнного вторгнення, зменшила доступність і надійність навчальних онлайн комунікацій.

Водночас в освітньому середовищі проявились ендегенні чинники, що додало негараздів заочному навчанню. Так, в ЗВО мали місце не поодинокі випадки недбалого ставлення до організації освітнього процесу на заочній формі навчання, коли її розглядали як другорядну по відношенню до очної(денної). Про це свідчать факти надмірної інтенсифікації навчання здобувачів-заочників через велику частку самостійної роботи у вивченні навчальних дисциплін, перевантаження розкладу щоденних навчальних занять на сесіях та їх не завжди зручна реалізація як для викладачів, так і для студентів. Окремого осуду заслуговувало неналежне функціонування інфраструктури увечері та у вихідні дні: адміністрування, забезпечення занять мультимедійними засобами, організації роботи закладів громадського харчування тощо.

Роботодавці студентів-заочників не завжди позитивно сприймали наміри працівників поєднувати роботу з навчанням, тому мала місце загальна практика порушення ними чинного законодавства щодо надання додаткових оплачуваних відпусток своїм працівникам-студентам, Частіше дозвіл надавався частково, і студент впродовж сесії мав виконувати свої посадові обов'язки, що теж далеко не сприяло когнітивним процесам як на роботі, так і на заняттях.

Слід визнати, що в період економічних негараздів в Україні значно змінилась вікова і професійна структура контингенту здобувачів-заочників. Завдяки істотній різниці вартості навчання на очній та заочній формах навчання багато вчорашніх школярів без досвіду, і часто без найменшого уявлення про особливості майбутньої професії, з метою економії коштів здобували освіту заочно, що не сприяло досягненню високого рівня якості освіти. В результаті дещо «знецінився» диплом про отримання заочної освіти на ринку праці.

Одним з ефективних, на наш погляд, засобом розв'язання проблеми якісного оновлення заочної форми навчання має стати вивчення кращих

зарубіжних освітніх практик та розроблення програм з їх інтеграції в освітню систему України.

Корисним у цьому сенсі є досвід Польщі, де важливим передовсім є суспільне визнання високої якості заочної освіти в польському суспільстві, у всякому разі, не гіршої, ніж очної. Це досягається з-поміж іншого також завдяки тому, що обсяг аудиторних занять в польських ЗВО на обох формах практично однаковий. Проте різне відрізняються розклади занять. Здобувачі денної форми навчання перебувають в аудиторіях 5 днів на тиждень. Натомість аудиторні заняття для студентів-заочників проводять зазвичай по суботах та неділях (в деяких випадках додається вечір п'ятниці). В залежності від ЗВО це може бути щотижня або двічі на місяць. Заняття тривають по 10 год. на день без «вікон» і великих перерв. Річні й семестрові графіки навчального процесу майже ідентичні. Тривалість освіти однакова з очною, до того ж заочна освіта доступна як в бакалавраті, так і в магістратурі. Впродовж навчання студент має право змінити доти обрану форму. Вартість навчання на очній і заочній освіті практично однакова, проте студент-заочник не може претендувати на отримання стипендії. Варто зазначити, що польські ЗВО охоче приймають на навчання українських студентів: середня вартість заочного навчання в Польщі для іноземців 6000-7000 злотих/рік[2].

Цілком очевидно, що заочна форма навчання завжди приваблюватиме людей набуттям досвіду роботи і отриманням коштів, які потрібні на навчання й власне утримання. Проте вибір режиму вищої освіти залежить від індивідуальних потреб здобувача, його організованості, здатності до самостійної роботи. Згідно наративу освітньої безбар'єрності, в українській вищій школі має бути створене належне освітнє середовище для максимальної кількості затребуваних варіантів, в якому надаються можливості для навчання впродовж життя усім громадянам, незалежно від віку і стану здоров'я. Нині багато громадян України змушені були виїхати за кордон через повномасштабну війну, тож українські ЗВО мають бути конкурентоздатними на європейському ринку освітніх послуг. Відродження заочної форми

навчання сприятиме професійному розвитку людей і зміцненню кадрового потенціалу повоєнної економіки України.

Список використаних джерел

1. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Схвалено розпорядженням Кабінету міністрів України від 14 квітня 2021р. № 366-р.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#top>

2. Заочна форма навчання: плюси та мінуси.

URL: <https://entrant.eu/zaochne-navchannya/>